

ՄԱՀԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
(1935–2023)



Բառարանագիր Լեւոն Յակոբի Թորոսեան ծնած է 14 Ապրիլ 1935ին, Պէյրութ: 1941-47՝ յաճախած է Յիսուսեաններու Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանը, Էշրեֆիէ, Պէյրութ:

1953ին եղած է ՀԲԸՄ Պէյրութի Յովակիմեան-Մանուկեան մանչերու երկրորդական վարժարանի առաջին հունձքին 9 շրջանաւարտներէն մին: Երկրորդականի վկայականի կողքին, ան վկայագիր (General Certificate) կը ստանայ լոնտոնի համալսարանէն:

1953-54 կրթաշրջանին կ'ընդունուի Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի գիտութեան բաժինը զոր կ'աւարտէ 1957ին: 1958-74՝ բնագիտութիւն կը դասաւանդէ Յովակիմեան Մանուկեան եւ Հայ աւետարանական գոլէճ երկրորդական վարժարաններուն մէջ: 1965-74՝ Թորոսեան համալսարանական յատուկ դասաւանդութեանց կը հետեւի marketingի, առեւտրային նամակագրութեան, գերմաներէնի, սպաներէնի, համակարգչային տեղեկատուութեան ու ելեկտրական ճարտարագիտութեան մէջ:

1954էն կը սկսի իր հանրային գործունէութիւնը: 1960-75՝ մաս կը կազմէ միութենական եւ կուսակցական վարչութիւններու, կը դառնայ գործօն վարչական ՀԲԸՄ-ՀԵԸ Վահրամ Փափագեան թատերախումբին:

1965ին խումբ մը գործակիցներու (Մ. Ալամէտտին, Ֆ. Իտ, Ս. Հազիմէ եւ Ն. Նըմր) հետ, Թորոսեան կը ձեռնարկէ երկրորդական երեք կարգերու համար բնագիտութեան անգլերէն եւ ֆրանսերէն դասագիրքերու տարբեր շարքերու (ուսողութիւն եւ փորձառական գիտութիւններ, փիլիսոփայութիւն, գիտութիւն, գրականութիւն) պատրաստման: Այս դասագիրքերը կը համապատասխանէին Լիբանանի կրթական նախարարութեան մշակած ծրագրին: Անոնք լոյս կը սկսին տեսնել 1968ին, հանրաժանօթ Librairie du Liban հրատարակչատան կողմէ եւ անմիջապէս կ'որդեգրուին Լիբանանի երկրորդական բազմաթիւ վարժարաններու կողմէ:

Թորոսեան կը լծուի նաեւ մամուլի աշխատակցութեան, կը ստորագրէ գեղագիտութեան եւ արուեստի վերաբերեալ յօդուածներ: Շրջան մը կ'աշխատակցի Լիբանանի *Beirut* անգլիատառ պարբերականին, կը հրափրուի Վենետիկի 1959ի միջազգային ֆիլմի փառատօնին, իբրեւ գեղագէտ քննա-

դատ: Ֆիլմերու իր վերլուծութիւնները լոյս կը տեսնեն Լիբանանի ֆրանսատառ *Cines d'Orient* եւ իր համահրատարակած *Film* շաբաթաթերթին մէջ, որ սակայն կը դադրի Լիբանանի պատերազմի սկիզբին: Ան կ'աշխատակցի նաեւ *Հարթօնքին*, *Շիրակին*, *Sketch*ին եւ այլ թերթերու, հիմնականին մէջ թատերական բեմադրութիւններու վերլուծութեամբ:

1971ին կ'ամուսնանայ Վոլթըրու Պրիկասքիի հետ եւ 1975ին, Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին, կը հաստատուի Վիեննա ու կը պաշտօնավարէ իբրեւ marketing manager, միաժամանակ թարգմանութիւններ կը կատարէ ամերիկեան Harper and Row հրատարակչատան համար: 1981ին կը պաշտօնակոչուի Վիեննայի մէջ գործող ՄԱԿի Աթոմական ուժանիւթի միջազգային գործակալութեան, ու կը ծառայէ մինչեւ իր հանգստեան կոչուիլը: Ան կը հրատարակէ նաեւ գործակալութեան *Echo* պարբերականը:

2014ին, Պէյրութի Շիրակ հրատարակչատունը լոյս կ'ընծայէ Մետրոպ Գոյումճեանի տասնամեակներ առաջ լոյս տեսած հայերէն-անգլերէն եւ անգլերէն-հայերէն բառարանին «այժմէականացած» տարբերակը՝ *Գրպանի նոր բառարան անգլերէն-հայերէն, հայերէն-անգլերէն* վերնագրով: Թորոսեան բառարանէն դուրս ձգած էր «անգործածելի դարձած կարգ մը բառեր եւ [աւելցուցած] շուրջ 1700 մերօրեայ բառեր»: Հրատարակած է նաեւ *Նամակ կը գրեմ. ուղեցոյց նամակագրութեան* հայերէն գրքոյկը: Արամ Սեփեթճեանի հետ հրատարակութեան պատրաստած ու հրատարակած է *Մշակութային իմ առաջին հանրագիտական* քառալեզու մատենաշարին հայերէն տասնատորեակը, 2001-2ին:

1980ականներու աւարտէն ան մաս կը կազմէր Էքս ան Փրովանս (Ֆրանսա) հաստատուած Արեւմտահայ աշխարհաբարի եզրաբանական խորհուրդին, որ 1993էն հրատարակել սկսած էր արեւմտահայերէն աշխարհաբարի «տարբեր իմաստային դաշտերու նուիրուած ուղեցոյցներ» (նուիրուած՝ կառք-ինքնաշարժ-տեղեկագիտութիւն-ընդհանուր, նորաբանութիւններ, դրամատուն-սակարան-առեւտուրի, ընդհանուր նորաբանութիւններու եւ իրաւական եւ բժշկական դաշտի «ամենաէական եզրեր»ու):

Այս աշխատանքներուն կողքին, Թորոսեան լծուեցաւ գերմաներէնէ հայերէն եւ հայերէնէ գերմաներէն զոյգ բառարաններու պատրաստութեան: Ան ջանադրաբար, բազմիցս վերամշակեց այս զոյգ բառարանները որով աւելցան անոնց բառապաշարը, «իմաստներն ու դարձուածաբանական բառակապակցութիւնները՝ բառերուն ընդհանուր թիւը հասցնելով աւելի քան քառորդ միլիոնի» (Յառաջաբան Ե. տպագրութեան): Այս բառարանները ունեցան հինգ վերատպութիւն՝ ամէն անգամ ալ բառայօդուածներու յաւելումով: *Ընդարձակ բառարան հայերէնէ-գերմաներէն*ի չորրորդ հրատարակութիւնը եղաւ 2011ին, իսկ հինգերորդը՝ 2019ին: Իրայատուկն այս առումով այն է որ բառարանին մէջ նկատի առնուած են «հաւասարապէս ...արեւմտահայերէնի ինչպէս նաեւ արեւելահայերէնի բառամթերքները...»:

Իրեն՝ «այս վիթխարի աշխատանքին մէջ անգնահատելի սատար» հանդիսացած է դոկտ. Համբարձում Յարթունեանը:

Թորոսեան մահացաւ 14 Նոյեմբեր 2023ին Վիեննա:

Վոյթրուտ Թորոսեան-Պրիկասքի
lwtorossian@chello.at



ՆԻԿՈԼԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ (1930–2024)

Հայաստանի գիտութեան վաստակաւոր գործիչ Նիկոլայ Յովհաննիսեանը ծնուել է 1930 Յունիսի 10ին, Լենինականում (ներկայիս Գիւմրի): 1953ին աւարտել է Երեւանի պետական համալսարանի միջազգային յարաբերութիւնների ֆակուլտետը, իսկ 1956ին՝ թեկնածուականը: 1968ին ստացել է պատմական գիտութիւնների դոկտորի գիտաստիճան, իսկ 1971ին՝ պրոֆեսորի կոչում: 2006ին ընտրուել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ:

Պրոֆ. Յովհաննիսեանը ՀՀ ԳԱԱ Արեւելագիտութեան ինստիտուտի եւ արդի հայ արեւելագիտութեան հիմնադիրներից է: Նրա ջանքերով Հայաստանում հիմնադրուեց, կայացաւ եւ արեւելագիտութեան ոլորտում իր ուրոյն տեղը գրաւեց հայ արաբագիտութիւնը: Նա ՀՀում արաբագիտութեան պատմագիտական դպրոցի կարեւոր հիմնասիւններից էր, ով ակելի քան քառասուն տարի (1962-2003) գլխաւորել է արաբական երկրների բաժինը: 1995-2006՝ զբաղեցրել է ԱԻԻ տնօրէնի պաշտօնը, ապա՝ տնօրէնի խորհրդականի եւ Միջազգային յարաբերութիւնների բաժնի վարիչի պաշտօնը, իսկ 2007ից՝ դարձաւ ՀՀ պաշտպանութեան նախարարութեան Դրաստամատ Կանայեանի անուան ազգային ռազմավարական հետազօտութիւնների ինստիտուտի պետի խորհրդական: Գիտութեան զարգացման համար այդ դժուարին շրջանում նրան յաջողուեց ոչ միայն պահպանել հայ արեւելագիտական դպրոցն ու դրա ձեռքբերումները, այլեւ այն համալրել երիտասարդ եւ խոստմնալից ուժերով: Նրա ղեկավարման տարիներին ԱԻԻ դարձաւ կարեւոր գիտական կենտրոններից մէկը՝ իրականացնելով նաեւ ռազմավարական առաքելութիւն: 2003ին Յովհաննիսեանը ստանձնեց նաեւ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղարի տեղակալի պարտականութիւնները: Զգալի է նրա դերն ԱԻԻում Արեւելեան Ասիայի երկրների բաժնի (որն ակելի ուշ ընդլայնուեց եւ վերանուանուեց Միջազգային յարաբերութիւնների բաժին) կազմաւորման եւ կայացման գործում: